

БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ: ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Пиріг І. В.

доктор юридичних наук, доцент

Прокопов С. О.

викладач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 347.948.2

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ

Розглянуто актуальні проблеми науково-технічного забезпечення діяльності з розслідування злочинів. На основі аналізу думок науковців надано визначення експертної техніки та наведено класифікацію науково-технічних засобів, що застосовуються в експертній практиці. Розглянуто сучасний стан технічного забезпечення діяльності слідчих та спеціалістів під час проведення слідчих (розшукових) дій та експертів при проведенні експертиз та досліджень.

***Ключові слова:** розслідування, науково-технічне забезпечення, експертна техніка, збирання доказів, експертиза.*

Постановка проблеми. Проблемам застосування науково-технічних засобів під час збирання та дослідження доказів у різні часи приділялося достатньо уваги з боку українських вчених-криміналістів: А.І. Вінберга, В.Г. Гончаренка, Г.Л. Грановського, Ф.М. Джавадова, А.В. Дулова, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченко, Г.М. Надгорного, М.Я. Сегая, Г.М. Соколовського, І.Я. Фрідмана, М.Г. Щербаковського та ін. Багато питань на сьогодні вирішено, але є й такі, що спонукають до наукової дискусії, а саме: класифікація науково-технічних засобів, правові підстави їх застосування, допустимість доказів, отриманих під час використання сучасної техніки та ін.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Під науково-технічними засобами у криміналістиці розуміють прилади, пристосування і матеріали, які використовують для збирання та дослідження доказів або створення умов, що утрудняють учинення злочинів. Такі засоби, за класифікацією В.Ю. Шепітька, можуть бути розподілені на кілька груп: 1) взяті без змін з різних технічних і природно-технічних наук; 2) спеціально пристосовані для криміналістичних цілей; 3) спеціально розроблені для цілей криміналістики [1, с. 58]. Такої ж класифікації, яку можна визначити за критерієм джерела походження, дотримуються Є.П. Іщенко [2, с. 142] та В.Г. Гончаренко. Останній об'єднує другу та третю групи та зазначає, що «науково-технічні засоби, використовувані в слідчій практиці, складаються з техніко-криміналістичних і загальнотехнічних засобів. Поняттям «науково-технічні засоби» слід охоплювати усі без винятку засоби і методи їх застосування, використовувані ... у слідчій роботі, а терміном «техніко-криміналістичні засоби» – технічні засоби, спеціально створені для криміналістичних цілей чи пристосовані для цього шляхом зміни загально-технічних засобів» [3, с. 10]. Визначені дві групи технічних засобів М.В. Салтевський називає загальними та спеціальними [4, с. 56]. Наведена класифікація технічних засобів загальноприйнята і не викликає значних дискусій серед вчених-криміналістів. Відомою є класифікація, запропонована Р.С. Белкіним, з виділенням технічних засобів польової та лабораторної криміналістики, відповідно до умов її використання [5, с. 37]. Заслугує на увагу також класифікація технічних засобів за функціональним призначенням. За цією ознакою В.Г. Гончаренко поділяє науково-технічні засоби на фотографічні, акустичні, механічного виявлення і моделювання слідів, пошукові аналітичні, пошукові прості та допоміжні [3, с. 12]. Майже аналогічну класифікацію за спеціальним призначенням пропонує М.В. Салтевський [4, с. 57].

Метою статті є виокремлення сучасних науково-технічних засобів, що застосовуються при збиранні інформації на досудовому слідстві.

Виклад основного матеріалу. Суб'єктами застосування технічних засобів при розслідуванні злочинів на досудовому слідстві можуть бути слідчий, оперуповноважений, спеціаліст та експерт. Використання технічних засобів експертом має свої особливості, на які звернув увагу М.В. Салтевський, зазначивши відмінність між застосуванням технічних засобів слідчим або оперуповноваженим та експертом, яка полягає у процесуальному статусі результатів дослідження: «слідчий одержує за допомогою технічних засобів інформацію для себе – для побудови окремих версій, вибору напрямку розслідування. Використання технічних засобів експертом породжує джерело доказів – висновок експерта» [4, с. 57]. Саме тому, поряд із загальнотехнічними і техніко-криміналістичними засобами, пропонуємо окремо виділяти технічні засоби експертних досліджень, або експертну техніку. Під цим поняттям треба розуміти технічні засоби проведення експертних досліджень, суб'єктом застосування яких є виключно судовий експерт. Для застосування експертної техніки потрібно володіти достатньо високим рівнем спеціальних знань порі-

вняно зі знаннями слідчого, оперуповноваженого та інших учасників.

Розглянемо сучасні науково-технічні засоби, що використовуються в переважній більшості спеціалістами, які залучаються до проведення слідчих (розшукових) дій, та експертами при проведенні експертиз та досліджень.

Під час проведення слідчих (розшукових) дій, в основному при огляді місця події, застосовуються технічні засоби збирання інформації, що поділяються на засоби виявлення, фіксації та вилучення. Розробка нових та вдосконалення існуючих технічних засобів виявлення об'єктів значною мірою залежить від виду самих об'єктів, їх стану та властивостей. Значна увага на сьогодні приділяється технічним засобам отримання інформації зі збереженням початкового стану об'єктів без їх знищення чи пошкодження.

Серед традиційних засобів виявлення слідів рук потрібно назвати розробку нових дрібнодисперсних дактилоскопічних порошків з рівномірним шаром нанесення, запропонованих американською фірмою «Sirchie» [6]. Порошки серії Volcano Latent Print Powders при застосуванні дають гарні результати, мають високу чутливість і здатність прилипати, гарні репродуктивні можливості, випускаються в різних кольірних варіаціях, різними за м'якістю та щільністю. Дана фірма, крім звичайних, випускає також магнітні й флуоресціюючі дактилоскопічні порошки – Magnetic Latent Print Powders і Fluorescent Latent Print Powders відповідно, які виробляються в різних кольорових варіаціях та відрізняються високою якістю сумішей. Фірма «Sirchie» випускає і вузькоспеціальні порошки для певного типу поверхні: для клейких (ASP50D, ASP50L, Crystal violet), для воцених поверхонь (Sudan Black), багатобарвних і маслянистих поверхонь (Hi-Fi coin box/galvanic), а також порошки подвійної дії (Hi-Fi dual purpose latent print powder), що об'єднують у собі здатність до флуоресценції або зміни кольору залежно від поверхні та мають властивості звичайних або магнітних порошків. Пензлі, що пропонуються даною фірмою, виготовлені на основі скловолоконних та натуральних (виготовлених з пір'я марабу різних кольорів) матеріалів. Також потрібно розширити виготовлення та використання у практиці аерозольних балончиків для виявлення слідів рук хімічним способом. Готові розчини нінгідрину та азотнокислого срібла в різних розчинниках випускаються низкою закордонних підприємств. Фірма «Sirchie» випускає аерозольні балони з використанням нінгідрину: Nynhidrin Spray 202C – на основі етанолу та ксилему, Nynhidrin Spray / Acetone 201 ACE – на основі ацетону; Nynhidrin Special Formula NSI 609 – на основі гідрофторофіру (ГФЭ-7100), що має властивість не розмивати барвники. Аерозольні балони мають різні модифікації залежно від кольору та властивостей поверхні.

Розширюються можливості запровадження новітніх розробок в експертну практику. Компанія «Foster & Freeman» (Великобританія) розробила компакту систему окурювання об'єктів на місці події парами цианоакрилату (за назвою «SUPERfume») для виявлення слідів пальців рук на великих поверхнях (приміщення, автомобіль та ін.) зі спеціальним тентом розміром 6х3х2 метри [7]. Даючи можливість окурювати житлові кімнати, офіси, гара-

жі, цей набір дозволяє виявляти та фіксувати відбитки пальців безпосередньо на місці події. Зникає необхідність доставляти громіздкі речі в лабораторію, розбирати та знову збирати великі конструкції. Набір складається з окремих компонентів, що легко транспортувати та розгортати, і включає парову установку, два цианоакрилатних випарники з вентиляторами та фільтруючою системою з активованим вугіллям. Потужна парова установка піднімає вологість до 80 % протягом приблизно 30 хвилин, а потім відбувається процес окурювання до моменту виявлення слідів.

Важливе значення має вдосконалення існуючих та розробка нових пошукових приладів для виявлення схованок. Сьогодні використовуються компактні рентгенівські прилади для просвічування перешкод невеликої товщини, радіоізотопні товщиноміри для виявлення предметів крізь залізобетонні та цегляні перешкоди. Так, працівниками лабораторії використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю Інституту вивчення проблем злочинності Національної академії правових наук України запропоновано модель компактного, розбірного, малогабаритного металошукача з глибиною пошуку металу в цегляній або бетонній стіні – до 70 см, в ґрунті та воді – до 1,5 м і розроблено принципову схему газоаналізатора для пошуку прихованих трупів та їх частин [8]. Розробляються прилади, що працюють на основі звуколокаційних методів, високочастотних коливань, акустичної голографії. Ведуться роботи з розробки відеоінтроскопічних приладів з використанням ультразвуку, радіоактивного випромінювання та інших фізичних явищ, що дають можливість отримувати на моніторі зображення об'єктів, що знаходяться у напіврідких, сипучих та твердих середовищах. Сьогодні існують металошукачі, що можуть диференціювати кольорові та чорні метали, визначати їх геометричні характеристики та глибину знаходження в ґрунті.

Актуальною залишається розробка технічних засобів вилучення мікрооб'єктів. За рекомендаціями Р.С. Белкіна існують два основних методи пошуку мікрооб'єктів: ймовірний та інструментальний [9, с. 557]. Для цього доцільним є вдосконалення конструкцій існуючих засобів вилучення мікрооб'єктів – екстракторів, що розраховані на різні їх види: пирососи, магнітні екстрактори, липкі стрічки тощо. Для виявлення мікрооб'єктів, особливо біологічного походження, можуть використовуватися різного роду освітлювальні прилади, в тому числі з випромінюванням у невидимих зонах спектра. Під час застосування технічних засобів треба дотримуватися методичних рекомендацій з виявлення тих чи інших об'єктів, оскільки, наприклад, дія впродовж часу ультрафіолетового випромінювання, може зробити сліди крові непридатними для біологічного дослідження. Розробляються технічні засоби пошуку об'єктів окремих видів: наркотичних засобів, вибухових, легкозаймистих, радіоактивних речовин, трупів та їх частин, живих осіб, які переховуються у приміщенні.

Фірма «Sirchie» пропонує ряд полімерних матеріалів для фіксації об'ємних слідів. Наприклад, зліпки слідів, залишених знаряддями злочину, можуть бути вилучені за допомогою сполук «DUROCAST». Вони застосову-

ються для вилучення об'ємних слідів на металах, деревині, пластмасі та папері. Їх консистенція дозволяє знімати зліпки як з вертикальних, так і з горизонтальних поверхонь, а також не потребує застосування антиадгезивного реагенту для відділення зліпка від поверхні. Зліпки можуть бути вилучені навіть з бойка або затвора вогнепальної зброї. Зліпки залишаються гнучкими протягом дуже тривалого часу.

Переваги сучасної цифрової фото-, відеоапаратури, яка нині повністю замінила аналогову, є безперечними. Використання сучасних об'єктивів зі змінною фокусною відстанню дозволяє фотофіксацію з різних точок зйомки, без додаткових пристроїв. Для фіксації ходу та результатів проведення слідчих дій можливо використання будь-яких цифрових фотоапаратів та відеокамер з достатньою розподільчою здатністю (для фотоапаратів – не менше 3,2 мегапікселів). Але для детальної фотозйомки об'єктів з високою якістю потрібно застосовувати професійні та напівпрофесійні фотоапарати з дзеркальною системою формування зображення. Сучасні фотоапарати здатні проводити відеозйомку, а відеокамери фотографувати, тому при проведенні нескладних слідчих (розшукових) дій можна застосовувати один технічний пристрій. Однак у випадках значного обсягу роботи, що виконується під час слідчої (розшукової) дії, або коли потрібно вести безперервну відеозйомку, застосовують усі можливі технічні засоби фіксації. Перспективною є розробка та впровадження в експертну практику технічних засобів з можливістю отримання об'ємних зображень у 3D-форматі.

Для роботи зі слідами на місці події широко застосовуються комплекти техніко-криміналістичних засобів, призначених для використання усіма учасниками розслідування: експертами, слідчими, оперуповноваженими. Уніфіковані криміналістичні валізи комплектуються як самими співробітниками експертних підрозділів, так і спеціалізованими підприємствами. Наприклад, підприємство «Експертні системи» (м. Київ) виготовляють криміналістичні валізи серій «СВ-1», «СВ-2», «Хабар», «Слідопит», пожежно-криміналістичні, вибухотехнічні, дактилоскопічні набори, які пройшли апробацію на базі ДНДЕКЦ МВС України й рекомендовані до впровадження в експертну практику. Валізи й набори, у яких розміщені пристрої та обладнання, є ударостійкими та вологозахищеними й адаптованими для транспортування і використання в польових умовах. Комплектація криміналістичних валіз і наборів містить не тільки набір основних інструментів, необхідних для вилучення слідів під час огляду місця події, але й комплекти спеціальних наборів для попереднього дослідження об'єктів. Позитивним у сучасних комплектаціях криміналістичних валіз є наявність усього необхідного для збирання та упакування об'єктів біологічного походження, дослідженню яких на сьогодні приділяється значна увага з розширенням можливостей молекулярно-генетичної експертизи.

Раніше зазначалося, що розробка та впровадження в експертну практику технічних засобів дослідження об'єктів є найбільш перспективним, хоча і найскладнішим напрямком розвитку технічного забезпечення експертних

підрозділів. Експертна техніка застосовується залежно від завдань, що вирішуються на кожній зі стадій проведення експертизи. Відтак, можемо запропонувати таку класифікацію засобів експертної техніки залежно від стадій проведення експертизи: 1) технічні засоби аналізу властивостей і ознак об'єктів; 2) пристрої для проведення експериментів та отримання експериментальних зразків; 3) засоби порівняння досліджуваних об'єктів; 4) засоби, що дозволяють оцінити дані, отримані при дослідженні.

Прилади для аналізу властивостей і ознак об'єктів найбільш поширені та різноманітні. Серед них можна виділити прилади та пристрої для мікроскопічного аналізу: лупи, мікроскопи; дослідження у невидимих зонах спектра (ультрафіолетові освітлювачі, електронно-оптичні перетворювачі, α -, β -випромінювачі); установки для емісійного, адсорбційно-люмінесцентного, мас-спектроскопічного, радіоактиваційного, електрографічного, спектрографічного, хроматографічного аналізів тощо. Систему для аналізу елементного складу речовини з використанням технології лазерної оптико-емісійної спектрометрії «ЕССО» пропонує фірма «Foster & Freeman» (Великобританія). Вона призначена для елементного аналізу паперу, скла, металів, фарби, мінералів тощо з використанням лазерної спектроскопії (LIBS). Це досить нова методика, що дає значні переваги у швидкості, чутливості й ефективності витрат у порівнянні з іншими процесами, в тому числі і мас-спектрометрією. У системі застосовується імпульсний лазер високої інтенсивності, що фокусується на зразку для того, щоб створити мікроплазму випаруваної речовини для одержання спектра атома складових елементів зразка. Дані емісійних ліній забезпечують автоматичну ідентифікацію й маркування присутніх у зразку елементів. Аналіз «ЕССО» – швидкий, простий в експлуатації, вимагає мінімального часу підготовки зразків і дає негайні результати ідентифікації складових елементів.

Цією ж фірмою пропонується «Fogam» – спектрометр Рамана для криміналістичного дослідження речовин (барвників документів, лікарських препаратів, вибухових речовин тощо). Спектр Рамана має численні особливості, що характерні молекулярній структурі матеріалу. Аналіз спектра дозволяє визначити збіг та розходження матеріалів, інші дані для встановлення змін у документах. Перевагами рамановської спектроскопії є неруйнуючий контроль; швидке обстеження, що займає менше хвилини; достатня роздільна здатність – аналізує зразки 5 мікронів; мінімальне технічне навчання персоналу. Рамановська спектроскопія для дослідження документів використовує також інфрачервону флуоресценцію й поглинання. Можливість вибирати маленькі зразки дозволяє експерту досліджувати окремі пігментні частки й волокна паперу [9].

Заслужують на увагу сучасні оптичні мікроскопи. Майже усі моделі, окрім візуального дослідження об'єктів при збільшенні від 5 до 98 разів, пристосовані для роботи в інших різноманітних режимах. Наприклад, дослідження в білому світлі, створеному шляхом змішення блакитного, зеленого і жовтого кольорів; дослідження в блакитній (480 нм); зеленій (540 нм); жовтій

(580 нм); червоній частині спектра (650 нм); дослідження в інфрачервоному спектрі (870 нм) при розташуванні джерела під кутом 3–5 град щодо робочої поверхні (косопадające світло) з дискретністю 90 град до вісі зору; дослідження властивостей матеріалів, обумовлених люмінесцентними властивостями, при використанні набору інфрачервоних фільтрів; дослідження в інфрачервоному спектрі (870 нм) при плавній зміні кута освітлення щодо подовжньої вісі зору; дослідження властивостей матеріалів, обумовлених ультрафіолетовими люмінесцентними властивостями при використанні жовто-зеленого фільтра при роботі джерела ультрафіолетового освітлення; дослідження ретрофлексивних властивостей матеріалів в коаксіальному білому світлі; дослідження матеріалів на провіт при використанні донного джерела білого світла. Мікроскопи мають можливість з'єднання з монітором комп'ютера з відповідним програмним забезпеченням.

Значними темпами розробляється та вдосконалюється обладнання для дослідження ознак документів. Особливо в цьому напрямку потрібно зазначити напрацювання білоруської компанії «Регула» [10], однією з останніх розробок якої є спектральний компаратор для перевірки справжності документів «Регула-4305», призначений для детальної експертизи паспортів, водійських посвідчень, особистих документів, технічних та транспортних документів, виїзних віз, банкнот та інших цінних паперів із спеціальним захистом.

Експертна техніка, призначена для проведення порівняльних досліджень, дозволяє спростити процес порівняння об'єктів та наочно відобразити результати дослідження. До неї належать порівняльні мікроскопи, прилади електронного та оптичного накладення, програмні комплекси за видами досліджень та інші. Поряд з мікроскопом МСК-1, що досить тривалий час знаходиться у використанні в експертних підрозділах ОВС, у практику впроваджується більш сучасний порівняльний мікроскоп ЕС-1. Він призначений для криміналістичних та судово-медичних досліджень, де потрібна висока якість порівняння дрібних предметів. Мікроскоп обладнаний змінними об'єктивами, що дозволяють збільшувати предмети від 3-х до 96 разів, однакових в обох візирах; системами зміни збільшень, корекції збільшень у візирах. Зручний предметний столик, обладнаний тримачами для різних предметів, має можливість переміщення у трьох площинах. Освітлювальна система побудована на основі оптичних світловодів, має систему для минаючого світла на основі дихроїчного дзеркала, набір поляризаційних фільтрів, ультрафіолетове освітлення. На мікроскопі встановлено цифрову камеру, сполучену з комп'ютером, з можливістю використання програмного забезпечення «Video score».

Висновки. Розглянувши науково-технічне забезпечення розслідування злочинів, можна зазначити, що розробка техніко-криміналістичних засобів здійснюється доволі інтенсивно. Цьому сприяє зацікавленість у розвитку даного напрямку підприємницькими структурами, що, на нашу думку, цілком прийнятно. Основною проблемою у забезпеченні органів досудового розслідування та експертних установ сучасною технікою залишається недостат-

ність матеріальних ресурсів, що, в свою чергу, пов'язано зі складним соціально-економічним становищем у країні. Однак процеси, пов'язані з інтеграцією України до Європейського Союзу, вимагають дотримання європейських стандартів у багатьох галузях, включаючи і протидію злочинності, що неможливо без оснащення правоохоронних органів сучасними техніко-криміналістичними засобами.

Бібліографічні посилання

1. Криміналістика : підручник для студ. юрид. спец. вищих закладів освіти / кол. авторів : Глібко В. М., Дудніков А. Л., Журавель В. А. та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. – К., 2001.
2. *Ищенко Е. П.* Вопросы классификации и эффективности научно-технических средств / Е. П. Ищенко // Межвуз. сб. науч. трудов. – Свердловск, 1978. – Вып. 72. – С. 140–149.
3. *Гончаренко В. И.* Научно-технические средства в следственной практике / В. И. Гончаренко. – К., 1984.
4. *Салтевський М. В.* Криміналістика (у сучасному вигляді) : підручник / М. В. Салтевський. – К., 2005.
5. *Белкин Р. С.* Криминалистика : проблемы, тенденции, перспективы. От теории – к практике / Р. С. Белкин. – М., 1988.
6. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.sirchie.com>.
7. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://expert-market.kiev.ua/ru/5343_catalog.htm.
8. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://ivpz.org/naukova-laborator-ya>.
9. *Белкин Р. С.* Курс криминалистики : учеб. пособие для вузов. – 3-е изд., доп. / Р. С. Белкин. – М., 2001.
10. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.regula.ws>.

Пирог И.В., Прокопов С.А. Научно-технические средства получения информации на досудебном следствии. Рассмотрены актуальные проблемы научно-технического обеспечения деятельности по расследованию преступлений. На основе анализа мнений ученых дано определение экспертной техники и приведена классификация научно-технических средств, которые применяются в экспертной практике. Рассмотрено современное состояние технического обеспечения деятельности следователей и экспертов при проведении следственных (розыскных) действий и экспертов при производстве экспертиз и исследований.

Ключевые слова: расследование, научно-техническое обеспечение, экспертная техника, собирання доказательств, експертиза.

Pyrig I. V., Prokopov S. O. Scientific and technical means of obtaining information on the pre-trial investigation. In the article actual problems of scientific and technical support activities for the investigation of crimes. On the basis of opinions given by the definition of scientists and technology experts provides a classification of scientific and technical means, which are used in expert practice. The current state of logistics activities of investigators and experts during the investigation (investigation) activities and experts in the production of expertise and research. The characteristics and specifications of modern scientific and technical means used to identify, fix, seizure and forensic studies to investigate the important information.

Considering the scientific and technical support for the investigation of crimes, you can specify that the development of technical and forensic tools is carried out quite intensively. This assists the interest in the development of this direction of business structures, which is quite

natural and acceptable. The main problem in providing pre-trial investigation authorities and expert agencies with modern equipment is insufficient material resources, which, in turn, is associated with a complex socio-economic situation in the country. However, the processes related to the integration of Ukraine to the European Union, require compliance with European standards in many areas, including combating crime, which is impossible without equipping law enforcement agencies with modern technical and forensic tools.

Keywords: *investigation, scientific and technical support, expert advice, the gathering of evidence and expertise.*

Уваров В.Г.

доктор юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.98+342.7

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВАДЖЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Проаналізовано проблеми гарантій прав і свобод людини при застосуванні інституту негласних слідчих (розшукових) дій, приведення національного законодавства у відповідність до принципів верховенства права, юридичної визначеності та інших Європейських стандартів правосуддя.

Ключові слова: *права і свободи людини, верховенство права, негласні слідчі (розшукові) дії, прецедент, практика Європейського суду з прав людини.*

Постановка проблеми. Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена тим, що слідча практика застосування інституту негласних слідчих (розшукових) дій показує як на його недоліки, так і недостатню вивченість проблеми гармонізації чинного процесуального законодавства з європейськими стандартами. Проблеми реформування інститутів слідчих дій набирають обертів і все більше привертають увагу науковців [1–9, 11–22]. Але існуючі публікації не вичерпують усю складну і багатоаспектну проблему гарантій прав і свобод людини при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій.

Мета даної роботи – визначити орієнтири подальшого реформування законодавчих основ негласних слідчих (розшукових) дій у контексті міжнародних правових актів та практики Європейського суду з прав людини.

Виклад основного матеріалу. Важливою гарантією правосуддя в цілому і прав та свобод людини зокрема виступає процесуальна форма кримінального провадження, система принципів кримінального процесу, як їх концептуальна